

מסורת הש"ס

א) וימתו עו. סנהדרין ק: ק.
ב) כסא'': לעצה. ג) עירובין נב. ד) נ"י"א ותרבו עשופה צדו (במדבר כו).
ה) ונחכים קטו. ע"ש.
ו) סנהדרין סט. ע"ש.
ז) שם ק"ו. ח) [שם וקד. ע"ש].
ט) ונחמת סב.
י) ונירמק הערוך בערך פיתוס מתממסמן. יא) [ש"צ ית].
יב) [בעהותוך י כט].
יג) [שמות יב].
יד) [ג'ל הננין נחמית. ושל].
טו) [ש"ך לעיל ט: במשנה דע דמלשון מוס' שהעתיק התורש' נכלה מדד חקר טוף דיוני דלעיל עשית מספר הישר כתבו תוספת אלל קשא' לרבי והא במרגלים נפרע מהס וכו'.]
טז) [ישוע נכון מתנא' בתורש'].

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה כי נשא וכו' גמול וחס"ד וחמ"כ מ"ה נדונם במים כל הבן הידור וגו' הס"ד:
ב) ד"ה יושבי וכו' יעבד אלס גדול וכו' ישאל לאמר אל כד:
ג) ד"ה שממכנות וכו' דלמר מר ביבמות כל העוסק:
ד) תוס' ד"ה נלוגס וכו' ברידיפה ולא בהריגה:

מוסף רש"י

מדה טובה מרובה. רבה על תכנתה. מדה טובה מרובה על הרעה חמשה מאות כה. שבמלה טובה נאמר (שמות לא) נולד חסד לאלפים ונמדת פורענות הוא אומר על שלשים ועל רענים (ויחא וטו). ומשפחות ומשפחה והאי קרא מפרש ליה כולי כספרי בפירשש ויאמר משה לחובב (סנהדרין קד). המה הקנים. וקנים אלל בניו של יתרו, דכתיב ונני קני חותן משה, ובניו של יתרו כן הן בניו של רכב, דכתיב הקנים הדלס מניח אבי בית רכב, ומניח (ירמיה לה) ונתיב הרכסיה אורי ירמיהו כי כה אמר ה' אמי אשך שמעתי על מלות ויהודי אכרסם וגו' לא יכרת אשך ליונדן כן רכב עומד לפני כל יושביו ואלמרן כספריי אפשר נכרסם הם ונכנסן לנחל, והכי כל ישראל לא נכנסו לנחל, אלל שהיו ירענין כסנהדרין ומורין דבני מורה. מ"ר (שם). ותולה קללתו בחבירו. והכי הוא כאלו נמכ ועלטו מן הארץ והי ירשום (שמות א) מבשרתן כן ירבה וכן יפרדו. אלס תמורסין כן ירבה אלס אומר כן ירבה (שם א יב).

תוספות שאג"ן

יעבץ אדם גדול היה בתורה. תרעתיס מפרש בספרי ששמעו תרועה בהר סיני ל"א תרעתיס על שם שהיו יושבין בשבטיו (ד"ה וירושלים) תרעתיס זקני עשר. שמעתיס ששמעו מצות אביהם דבכני ויגיד כן רכב משתח' [קרא] דהם היו מבני בניו של יתרו. סוכתיס על שהיו יושבין בסוכות כדכתיב ונשב באהלים וקרי משפחות סופרים דהיינו סנהדרין ל"ה: שמסכנותו לבעלתה.

אירע להם. ולהאי לישנא לא גרסינן לא דאמר מר כל העוסק בבנין מתמסכן. ומאן גרסי ליה להך מתרגם דהן רבך ושמואל אכל הבניינים של כל אדם מסכנותו שנופל מהבנין וממית: ממסכנות שמבכיאן את האדם לירי עניות דאמר מר כל העוסק וכו'. ל"ה:

ישיב יעבץ תרעתיס שמעתיס שוכתיס הקוה והקנים הקאים מחמת אבי בית רכב: דברי הימים א ב נה עקליו שרי מסים למען ענתו בסבכלתם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתח ואת רעמסס: שמות א יא

מקיס וגו'. הניצ אצטלוס אותה עצה וקיימה ממצת דנריו של הקצ"ה כדכתיב לעולם ה' דנכך נצצ (מהלס קט). ויקרא למנצבת על שמוי⁽¹⁾ גרס לאותה רעה שמקרא על שמו. ויקרא לה יד אצטלוסי⁽²⁾ כך היא נקראת: **וישלחו מעמק חברון.** ציוסף משתעי קרא כששלחו יעקב אלל אחיו והוא תחילת סיבת ירידת ישראל למצרים: **של אוסו לדיק שקצור בחברון.** אצרהס: אינו כן. דיותר ממנה שהוא מודד מודדים לו: **דנאוסה מדה.** דוגמא מעין אותו ענין. ומיהו יותר ממנה שעשה משתלס דמדה טובה מרובה צטלומין ממדת פורענות: **אמור לחכמה.** שהיא אלל הקצ"ה ומפיו שנלמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה (משל ב): **דלא כפיס וימת.** מלך מצרים וימלוך תחתיו אחר: **ונסחכס למושיען.** לנצקס שלו חכמה כנגדו: **צמה נידוס.** אלל יוכל לדון אותנו צו שידענו מדרכיו שמדד מדה כנגד מדה לדור המצול ולאנשי קדוס: **כי נאס ה' נספט.** וכן יסיב לנו גמול א):

שצטלו. לשון ויד יעקב מיד (בראשית כה): **צאוסה עצה.** דנתמכמה לו: **יושבי יעבד.** תלמידי יעבד. א) אלס גדול צמורה היה כדכתיב (דה"א ד) ויקרא יעבד לאלהי ישראל אלס כך תצרכני צמורה והרצית את גבולי בתלמידים וגו' ויצא אלהיס את אשר שאל (תמורה טו): **סרעמיס.** מפרס כספרי⁶ ששמעו תרועה צהר סיני. ל"א תרעמיס על שם שהיו יושבים צשערי ירושלים: **שמעמיס.** ששמעו מלות אציהס. צצני יונדצ בן רכב ששמעי קרא והס היו מצני צניו של יתרו כדמפרש ואזיל המה הקנים: **סוכסיס.** על שם שהיו יושבים צסוכות כדכתיב (ירמיה לה) ונצצ צהלים. וקרי להו משפחת סופרים דהיינו סנהדרין וכן תרעמיס זקני עשר: **ועלינו מן הארץ מצעי ליה.** יגרשנו מן הארץ מאי ועלה הלואי שאלא שונאיהס מאלרס הוואל ויראיס מפניהס: **מלנן.** כמין דפוס שצו עושין הלצניס שממלאין אותו טיט ומחליקין אותו והיא הלצנה: **ופטו לו לפרעה.** דעליה קאי קרא ומיניה סליק וילמר אל עמו וגו' הצה נתמכמה לו וגו' וישימו עליו שרי מקיס: **אפטוניס.** מפונק ואינו יכול לעשות מלאכה: **שרי מסיס דבר שמיס.** ירדו של שומה שמרגילין ומשימין לעבודה. אותו מלנן שטלו לו היה לישראל ירדיו של השמה: **למען ענותו לפרעה.** צצציל סנלותס דישאל שטנו שסס לצסול: **שמסכנות אלס צעליהן.** שעל ידי אותן הערים ואותה עבודה נסתכנו מצרים ליטבע ציס:

שמסכנותו. מדללות כדכתיב וינצלו את מצרים⁷ וצצציל עבודה זו אירע להן. ולהאי לישנא לא גרסינן דלמר מר א) כל העוסק צצנין מתמסכן. ומאן דגרסיס לה מתרגמינן להך דרצ ושמואל נמי אלל צנייניס של כל אלס ממסכנות פעמיס שנופל מהנינן ומת⁸ ממסכנות שמציא את האדם לידי עניות וינצלו את מצרים⁹ וצצציל עבודה זו אירע להן. ולהאי לישנא לא גרסינן דלמר מר א) כל העוסק צצנין מתמסכן. ומאן דגרסיס לה מתרגמינן להך דרצ ושמואל נמי אלל צנייניס של כל אלס ממסכנות פעמיס שנופל מהנינן ומת¹⁰ ממסכנות שמציא את האדם לידי עניות וינצלו את מצרים¹¹ וצצציל עבודה זו אירע להן. ולהאי לישנא לא גרסינן דלמר מר כל העוסק בבנין מתמסכן. ומאן גרסי ליה להך מתרגם דהן רבך ושמואל אכל הבניינים של כל אדם מסכנותו שנופל מהבנין וממית: ממסכנות שמבכיאן את האדם לירי עניות דאמר מר כל העוסק וכו'. ל"ה:

ישיב יעבץ תרעתיס שמעתיס שוכתיס הקוה והקנים הקאים מחמת אבי בית רכב: דברי הימים א ב נה עקליו שרי מסים למען ענתו בסבכלתם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתח ואת רעמסס: שמות א יא

המקנא פרק ראשון סוטה

יא.

ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. וא"ס הא מצינו מדת פורענות גדולה ממדת טובה דכתיב איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רצבה (דברים לג) גבי מדת פורענות וגבי מדה טובה כתיב ורדפו מכס חמשה מאה (ויקרא כו) וי"ל דעדיין גבי מדת פורענות מיירי (ו) רדיפה ולא

הריגה אלל הכא דכתיב ורדפו מכס חמשה סיפא דקרא ונפלו אויביכס לפניכס לחרצ. מספר הישר: **ס' מצרים** המתינה למשה שעה אחת. ללא דוקא נקט שעה אלא שליש שעה או רציע דקמני צמספתא מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אמת חמש מאות אלל קשיא לרבי והא במרגלים נפרע מהס יוס לשנה יוס לשנה אס כן היתה מרובה מדת פורענות ממדה טובה של מרים ^ט ועוד צפ"ק דמגיגה (דף ה:) דדרש רבי יוחנן אותי יוס יוס ידרושן שכל העוסק צמורה אפילו יוס אחד כאליו עוסק כל השנה כולה וכן צמדת פורענות כתיב (במדבר יד) צמספר הימים אשר מרתס את הלכך מ' יוס וגו' אלמא דכי הדדי ניניה: שהיתה

מדה טובה מרובה ממדת פורענות ⁷ ותתצב אחותו מרחוק א"ר יצחק פסוק זה כולו על שם שכינה נאמר ותתצב דכתיב ⁸ ויבא ה' ויתיצב וגו' אחותו דכתיב ⁹ אמור לחכמה אחותי את מרחוק דכתיב ¹⁰ מרחוק ה' נראה לי לדעת¹⁰ דכתיב ¹¹ כי אל דעות ה' מה דכתיב ¹² מה ה' אליהך שואל מעמך יעשה דכתיב ¹³ כי לא יעשה [ה'] אלהים דבר לו דכתי' ¹⁴ ויקרא לו ה' שלום: ¹⁵ ויקם מלך חדש וגו' ¹⁶ רב ושמואל חד אמר חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזירותיו מאן דאמר חדש ממש דכתיב חדש ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו דלא כתיב וימת וימלוך ¹⁵ אשר לא ידע את יוסף דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה כלל ¹⁶ ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל הנא הוא התחיל בעצה תחילה לפיכך לקה תחילה הוא התחיל בעצה תחילה דכתיב ¹⁷ ובכה ובעמך ובכל עבדיך ¹⁸ הבה נתחכמה לו להם מיבעי ליה א"ר חמא ברבי חנינא באו ונחכמם למושיעין של ישראל במה נדונם נדונם באש כתיב ¹⁹ כי הנה ה' באש יבא וכתיב ²⁰ כי באש ה' נשפט וגו' בחרב כתיב ²¹ ²⁰ ובחרבו את כל בשר] אלא בואו ונדונם במים ²² שכבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם שנאמר ²¹ כי מי נח זאת לי וגו' והן אינן יודעין שעל כל העולם כולו אינו מביא אבל על אומה אחת הוא מביא אי נמי הוא אינו מביא אבל הן באין ונופלין בתוכו וכן הוא אומר ²² ומצרים נסים לקראתו והיינו דא"ר אלעזר מאי דכתיב ²³ כי בדבר אשר זדו עליהם בקדירה שבישלו בה נתבשלו ²⁴ מאי משמע דהאי זדו לישנא דקדירה הוא דכתיב ²⁴ ויוד יעקב מיד ²⁵ א"ר חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה בלעם ואויב ויתרו בלעם שיעץ נהרג אויב ששתק נידון ביסורין יתרו שברח ²⁶ וכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית שנאמר ²⁵ ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתיס שמעתיס סוכתיס המה הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתיב ²⁶ ובני קיני חתן משה וגו': ¹⁸ ונלחם בנו ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי ליה א"ר אבא בר כהנא כאדם שמקלל את עצמו ותולה קללתו בחבירו ²⁷ וישימו עליו שרי מסים עליהם מיבעי ליה תנא דבי ר' אלעזר בר' שמעון מלמד שהביאו מלבן ותלו לו לפרעה בצוארו וכל אחד ואחד מישראל שאמר להם איסטנים אני אמרו לו כלום איסטנים אתה יותר מפרעה שרי מסים דבר שמישים (לבנים) למען ענותו ערי מסכנות לפרעה רב ושמואל חד אמר שמסכנות את בעליהן וח"א שממסכנות את בעליהן דאמר מר ²⁸ כל העוסק בבנין מתמסכן ²⁷ את פיתום ואת רעמסס רב ושמואל חד אמר פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמסס שראשון ראשון ²⁹ מתרוסס וחד אמר רעמסס שמה ולמה נקרא שמה פיתום שראשון ראשון פי תהום בולעו ²⁸ וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ כן רבו וכן פרצו מיבעי ליה אמר ר"ל רוח הקדש מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ: ²⁸ ויקוצו מפני בני ישראל מלמד שהיו דומין בעיניהם כקוצים ²⁹ ויעבירו מצרים את בני ישראל בפרך

1. בה אמר יי' חנני מקיס עליון רעה מביתך ולקנחתי את נשיך לעיניך ונתתי לרעך ושבב עם נשיך לעיני השמש והאת: שמואל ב יב יא
2. ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחו מעמק חברון ויבא שכמה: בראשית לו יד

3. ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר ידקה ורעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: בראשית טו יג
4. ואבישלים לקח ויצב לו בחייו את מצבת אָשור בעמק המלך כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמי ויקרא למצבת על שמו ויקרא לה די אבישלים עד היום הזה: שמואל ב יח יח

5. ויחלדו לאבישלים שלושah בגים ובת אחת ושמה תמר היא היתה אשה יפת מראיה: שמואל ב יד כו

6. ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אל יד ילוי שם שערים לבו והציחה כאש ויצתו עבדי אבישלים את החלקה באש: שמואל ב יד ל

7. ותתצב אחתו מרחק לרעה מה יעשה לו: שמות ב ד

8. ויבא יי' ויתיצב ויקרא בפעם בפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל דבר כי שמעו עבדך: שמואל א ג י

9. אָמר לחבמה אחתי את ומודע לביתך ויקרא: משלי ז ד

10. מרחוק יי' נראה לי ואהבת עולם אהבתך על פן מן משכתיך חסד: ירמיהו לא ב

11. אל תרבו תדברו בגהה ובגהה יצא עתק מפיהם כי אל דעות יי' וְלוֹ נַחֲבֹנָה עֲלֵלֹתַי: שמואל א ג ב

12. ועתה ישראל מה יי' אליהך שאל מעמך כי אם לקרֹאָה אָתְּ יי' אֱלֹהֶיךָ ללכת בכל דרכיו ולאֲהַבָה אוֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֹת יי' אֱלֹהֶיךָ בכל לבבך ובכל נפשך: דברים יב יב
13. כי לא יעשה אֲדֹנֵי אֱלֹהִים דָּבָר בִּי אִם גִּלְהָד סודו אל עבדיו דבִּיבִיאִים: עמוס ג ז
14. וכן שם נדעין מובחן ליי' ויקרא לו יי' שלום עד היום הזה ועודו בַּעֲפָרַת אָבִי הָעָדָרִי: שופטים ז כד

15. וְהָקָם מֶלֶךְ הָרֶשָׁע על מצרים אֲשֶׁר לא יָדַע את יִשְׁרָאֵל: שמות א ח
16. ויאמר אֵל עמו דָּהָה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֹצֵם מְקוֹמָה: שמות א ט

17. ובכה ובעמך ובכל עבדיך: וְהִצַּרְתִּים: שמות ז כט

18. הקב נתחבמה לו פן ירבה ויהי כי תקראנה מלכותה ונאסף גם הוא על שאיניו ונלחם בנו ועלה מן הארץ: ירבה ויהי כי תקראנה מלכותה ונאסף גם הוא על שאיניו ונלחם בנו ועלה מן הארץ: שמות א י

19. כי דהה יי' כאש וְבֹאֵר מִרְבַּבְתִּיו לְהַשִּׁיב בַּחֲמָה אֶפֶס וַיִּצְרָתוּ בַּלְבָּיִם אִשׁ: ישעיהו טו טו

20. כי באש יי' נשפט ויבכה ובעמך ובכל עבדיך: וְהִצַּרְתִּים: שמות א יא
21. כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עד על הארץ כן נשבעתי מקצה עֲלֵיךָ ומגערך: ישעיהו נד ט
22. וַיֵּט מִשָּׁה אֶת יָדוֹ עַל הָאֵשׁ וַיִּשָּׂב הָאֵשׁ לִפְנֵית בִּקְרִי לֹאִיתָהּ וּמִצָּרֶיהָ נָסִים לְקִרְאָתוֹ וַיִּנְעַר יי' אֶת מִצְרַיִם בַּתּוֹךְ הָאֵשׁ: שמות יד כו
23. עתה ידעתי כי גדול יי' מכלל האלהים כי בךרב אשר ידון עליהם: שמות יח יא
24. וְהָן יַעֲקֹב נָזִיד וְבֹאֵ עֵשָׂו מִן הַקִּידָה וְהוּא עָנָף: בראשית כה כט
25. ומשפחות ספרים וישימו

26. ובני קיני חתן משה עלו מעיר התקמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר כנגב יַרְדֵּן וַיִּלְךְ וַיִּשָּׁב את הקט: שופטים א טו
27. וישימו ובאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ וקצנו מפני בני ישראל: שמות א יב
28. ובאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ וקצנו מפני בני ישראל: שמות א יב
29. ועבדו מצרים את בני ישראל בפרך: שמות א יג

ובתקרב את כל בשר ורבו חללי יי' ישעיהו סו טו

כן נשבעתי מקצה עֲלֵיךָ ומגערך: ישעיהו נד ט
נסים לקראתו וינער יי' את מצרים בתוך האש: שמות יד כו

24. וְהָן יַעֲקֹב נָזִיד וְבֹאֵ עֵשָׂו מִן הַקִּידָה וְהוּא עָנָף: בראשית כה כט
25. ומשפחות ספרים וישימו

26. ובני קיני חתן משה עלו מעיר התקמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר כנגב יַרְדֵּן וַיִּלְךְ וַיִּשָּׁב את הקט: שופטים א טו
27. וישימו ובאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ וקצנו מפני בני ישראל: שמות א יב
28. ובאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ וקצנו מפני בני ישראל: שמות א יב
29. ועבדו מצרים את בני ישראל בפרך: שמות א יג